

*Südikarpmehke
tütar*

DINAH JEFFERIES

*Südikarumehe
tütar*

Inglise keelest tõlkinud
Epp Aareleid

 TÄNAPÄEV

Originaali tiitel:

Dinah Jefferies
„The Silk Merchant’s Daughter”
Penguin Books, 2015

Tõlge eesti keelde © Epp Aareleid ja Tänapäev, 2018

Toimetanud Kristiina Ainelo
Kujundanud Margit Randmäe
Kaanekujundus Liis Karu

ISBN 978-9949-85-330-4

www.tnp.ee

Trükitud AS Pakett trükikojas

Vietnami ajalugu

1787

Algab Prantsusmaa side Vietnamiga. Prantsusmaa kuningas Louis XVI ja Vietnami prints Nguyễn Ánh loovad Versailles' lepinguga liidu.

1840.–1890. aastad

Prantsuse Indo-Hiina kolonisatsioon (Vietnam, Kambodža ja Laos). Prantsusmaa jagab Vietnami kolmeks piirkonnaks: Tonkiniks, Annamiks ja Cochiniinaks.

1927–1930

Põhja-Vietnami moodustatakse vastukaaluks prantslastele kaks kommunistlikku rühmitust, kellele saavad osaks rängad repressioonid.

1940

Teise maailmasõja ajal tungivad Vietnamisse jaapanlased ja okupeerivad riigi, võimaldades Prantsuse koloniaalvõimul ajutiselt püsida.

1941–1944

Jaapani-vastase liikumise juhina esile kerkinud Ho Chi Minh asutab Viet Minhi ehk Vietnami Iseseisvusliiga.

1945

Jaapanlased võtavad valitsemise prantslastelt (lühikeseks perioodiks) üle. Pärast jaapanlaste alistumist haarab Ho Chi Minhi juhitud Viet Minh võimu (samuti lühikeseks ajaks). Briti ja USA sõjalised jõud aitavad prantslastel koloniaalvõimu taastada.

1946

Viet Minh avaldab vastupanu. Prantsuse koloniaalväed pommitavad Haiphongi sadamat. Algab Indo-Hiina sõda (ehk Prantsuse sõda).

1946–1954

Indo-Hiina sõjas toetavad Hiina ja NSVL Ho Chi Minhi. USA toetab Prantsusmaad eesmärgiga peatada kommunismi levik.

1954

Rahva toetusel piirab Viet Minh sisse Prantsuse sõjaväegarisoni Dien Bien Phu linnas. 12 000 Prantsuse sõdurit jääb lõksu. Prantslased alistuvad. Allkirjastatakse Genfi kokkulepe, mis jagab riigi Põhja- ja Lõuna-Vietnamiks ning milles nähakse ette kahe aasta pärast toimuvad riiklikud valimised.

1955–1956

USA toetusega kuulutab Ngo Dinh Diem end Lõuna-Vietnami presidendiks, keeldudes korraldamast riiklike valimisi.

1957–1959

Põhja-Vietnamist hakatakse relvi ja mehi lõunasse toimetama. Lõuna-Vietnamis algab kommunistlik mäss.

1960

Moodustatakse Viet Cong ehk Rahvuslik Vabastusrinne, et võidelda Lõuna-Vietnamis ameeriklaste vastu.

1964

Põhja-Vietnami patrull-laev ründab USA hävitajat.

1965

Ühendriikide väeüksused saavad Vietnamisse ja algab USA-Vietnami sõda. Ameeriklased heidavad vietnamlastele tonnides rohkem pomme, kui lasti käiku kogu Teise maailmasõja vältel.

1973

USA viib pärast Nixoni ja Kissingeri Pariisi rahuläbirääkimisi oma väed Vietnamist välja, kuid vaenutegevus Lõuna-Vietnamis jätkub.

1975

Kommunistid hõivavad Saigoni. Viimased paigalejäänud USA kodanikud evakueeritakse. Vietnam ühendatakse kommunistliku valitsuse all ja Saigon nimetatakse ümber Ho Chi Minh Cityks.

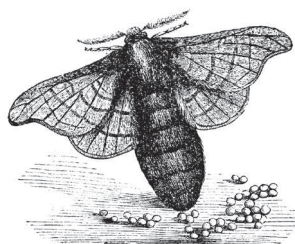
EESSÕNA

Vee alla vajununa liigub tüdruk justkui aegluubis, pikad juuksed pea ümber heljumas. Läbi vee tungivast kuldsest valgusest lummatuna liigutab ta jalgu ja püüdleb hingeõhumulide järel üles veepinna poole. Lapik päike pudeneb pilbasteks ja puistab sädelevaid tilku laialt üle vee. Ta lükkab pea kuklasse, ahmib õhku ja märkab õe nägu. Sekundid mööduvad. Õe kujutis hägustub. Läbi vee paistvast maailmast pimestatuna tõstab ta lehvitamiseks käe, avab hüüdmiseks suu. Ent vesi neelab ta uuesti. Jõgi kohiseb nüüd valjult ning selle hääl kostab rütmiliste löökidena. Tüdruk hakkab rabelema; ta peaks appi hüüdma, kuid ei suuda ainsatki heli kuuldavale tuua. Ta püüab kõigest väest hingata, ent teab, et ei saa. Ta üritab ujuda, aga miski pärsib tema jõudu. Sillerdav valgus pea kohal tuhmub. Ta hakkab vajuma. Sügavamal on jõgi süngem ja külmem, ning kui valguseimpulsid kord-korralt tuhmimaks jäävad, toimub kõik liiga kiiresti. Tüdruk üritab end ringi keerata, veeredelist üles ronida, ent jõe vool on liiga tugev ja ta jalad libisevad redelipulkade vahelt läbi. Tema peas voogavad nüüd kujutuspildid kodust, jalad muutuvad raskeks, ning sedamööda, kuidas jõgi temast võitlusvaimu välja imeb, tekib tal tunne, nagu heljuks ta sügavikus. Aga ta ei helju. Ta upub.

I

Siidilõimed

Mai – juuli algus 1952

Hanoi, Vietnam

Nicole nuhutas õhku, mis oli paks metsikute gardeeniaste uimastavast lõhnast. Lillede läikivrohelist lehed ja lõhnavad valged õied katsid poolvarjulist aeda vaibana. Ta kiikas magamistoaknast alla ning silmas isa, kes kontrollis, et õues oleks kõik nii, nagu peab. Isa oli endiselt nägus mees ja jättis oma korralikult põetud tumedate juustega, kus leidus vaid veidike hõbedat, väga auväärse mulje. Ehkki Nicole'i ärritas, et isa kasutas tema kaheksateistkümnenda sünnipäeva pidu selleks, et oma aiaga uhkeldada, pidi ta möönma, et isa oli aia imeilusaks teinud. Nende meekarva villa maast laeni akendel suitses viiruk ja aiatiikidel peegeldusid kahe hiiglasliku plumeeria okste vahele riputatud erksavärviliste paberlaternate rivid.

Nicole heitis veel viimase pilgu peeglist ja pidas endamisi aru. Kas kinnitada oma pikkadesse mustadesse juustesse üksik fuksiaõis, mis sobiks kokku tema tänaseks puhuks õmmelda lastud kleidi hiinapärase kaelusega? Kui ta liigutas, liibus kleidi ülaosa tema õblukese keha ümber nagu teine nahk ning peaaegu maani ulatuv seelikuosa voogas kõndides. Raadiost kostis Edith Piafi „Hymne à l'amour”. Nicole heitis uuesti pilgu aknast välja, otsustas lilleõit juustesse mitte kinnitada ja märkas oma õde Sylvie'd isa kõrval jalutamas. Nad kõndisid, pead lähestikku, nagu neil oli nii sageli kombeks. Hetkeks

tundis Nicole end kõrvalejäetuna ja surus alla põgusa kadedusesähvatus. Ta pidanuks ju sellega harjunud olema, aga õde nägi kaunis välja juba siis, kui polnud hommikul veel peadki kamminud ega hambaid pesnud: selle eest kandsid hoolt lainjad punakaspruunid juuksed, kõrged põsesarnad ja kaunikujuline prantsuspärane nina. Pikk ja nõtke Sylvie oli pärinud nende prantslasest isa välimuse, samas kui Nicole sarnanes ammu surnud vietnamlannast emaga ning oli oma merevaigukarva jumest teravalt teadlik. Ta ajas selja sirgu, raputas need tunded endalt maha ja astus magamistoast välja. Ta ei kavatsenud lasta millelgi oma õhtut rikkuda.

Nicole kõndis läbi aeda viiva kõrge laega avara elutoa, mida jahutasid kaks läikivat messingventilaatorit. Nagu ka kogu nende ülejäänud elamine, oli seegi tuba elegantselt sisustatud peene antiikmööbliga. Lävel seistes silmas Nicole endisi kooliõdesid Helenat ja Francine'i, kes näppisid aianurgas kohmetult juukseid. Ta läks neid tervituseks suudlema ja embama. Kuni nad peigmeestest ja sooritatud eksamitest lobisesid, täitus aed inimestega. Kui Nicole end viimaks vabandada palus, märkas ta, et prantslastest külalised olid juba kohale jõudnud ning nautisid sigarette ja drinke. Kohale olid hakanud loovima ka mõned uhkeis siidrõivais jõukad vietnamlased. Nicole silmas oma õele liginemas heledas linases ülikonnas pikka kasvu laiaõlgset meest ja miski mehe olekus sundis teda pikemalt vaatama jääma. Seejärel silus ta juukseid, ajas selja sirgu ja sammus nende juurde.

Sylvie puudutas mehe käsivart ja naeratas talle. „Luba ma tutvustan sulle oma õde Nicole'i.”

Mees sirutas käe. „Mina olen Mark Jenson. Olen sinust palju kuulnud.”

Nicole võttis pakutud käe vastu ja vaatas mehele otsa, kuid tolle siniste silmade ainitine pilk ehmatas teda ja ta pidi pilgu ära pöörama.

„Mark on New Yorgist. Me tutvusime, kui ma seal olin,” ütles Sylvie. „Ta reisib kõikjal maailmas ringi.”

„Sul on täna sünnipäev, kas pole?” küsis mees ja naeratas Nicole’ile.

Nicole neelatas ja otsis sõnu, aga õnneks sekkus Sylvie. „Ma pean ühe inimesega kindlasti paar sõna vahetama.” Ta viipas matsakale naisele teisel pool aeda, pöördus siis Marki poole ja puudutas itsitades tema kätt. „Mul ei lähe kaua. Nicole hoolitseb sinu eest.”

Mark naeratas viisakalt. Hetkeks jäi Nicole’il õhust puudu. Ta nihutas keharaskuse ühelt jalalt teisele, tõstis siis pilgu ja silmitses meest tähelepanelikult, püüdes seejuures mitte liiga palju pilgutada. Mehel olid safiirikarva silmad, mis paistsid sügava päevituse taustal veelgi sinisemad.

„Niisiis,” sõnas Nicole viimaks.

Mees ei vastanud, kuid silmitses teda ikka veel.

Äkitselt häbelikuks muutudes puudutas Nicole oma lõuga. Kas talle oli midagi näo külge kleepunud?

„Ma ei osanud oodata, et sa nii ilus oled,” nentis mees.

„Oh,” vastas Nicole segadusse sattudes. „Ma kindlasti ei olegi.” Aga mida oli mees arvanud? Ja miks oli ta üleüldse midagi arvanud?

„Sylvie rääkis sinust, kui me Ühendriikides olime.”

Nicole’i mõtted kerisid end aeglaselt lahti. Muidugi oli Sylvie temast rääkinud. Oli ju täiesti loomulik oma pereliikmetest rääkida, eriti kui viibid kodust kaugel.

Ta naeratas. „Siis sa tead, et ma olen meie pere must lammas.”

Mark heitis peanõksatusega tagasi alatasa parema silma kohale langeva juuksesalgu. „Tulekahju ja pidutelk meenuvad tõepoolest.”

Mehe leebe õrritamise peale laksas Nicole endale käe suule. „Oh jumal, ei! Ta ei rääkinud sulle ometi sellest?”

Mark naeris.

„Ma olin kõigest kolmeteistkümne ja see juhtus kogemata. Aga nõnda pole aus, et sina oled minust juba lugusid kuulnud, kuid mina ei tea sinust mitte midagi.”

Nicole tundis äkitselt soovi meest puudutada. Just nagu oleks ka Mark seda tajunud, sirutas ta käe, ent hetk hiljem mõistis Nicole, et see oli mõeldud kõigest teed näitama. „Võtame õige šampanjat ja ehk tutvustaksid sa mulle siis ümbrust? Ja mina jutustan sulle kõigest, mida sa teada tahad.”

Kui nad edasi liikusid, andis sisemine pinge, mida Nicole oli nende tutvustamisest saadik tundnud, veidike järele, ehkki oma 1,58-meetrise kasvu juures tundis ta end mehe kõrval tibatillukesena ja soovis, et tal oleksid jalas kõrgema kontsaga kingad.

Neile lähenes valges ülikonnas kelner, kandik käes. Mark võttis kaks klaasi ja ulatas mõlemad Nicole'ile. „Ega sa pahaks ei pane, kui ma suitsetan?”

Nicole raputas pead. „Sa ei räägi nagu newyorklane.”

Mark otsis välja Chesterfieldsi paki, süütas sigareti ning sirutas siis käe oma klaasi järele. Nende sõrmed puutusid kokku ja Nicole tundis, kuidas mööda tema katmata käsivarre sisekülge kulges üles erutusvärin.

„Ma polegi sealt pärit. Mu isal on Maine'is väike piimafarm. Seal kasvasin ma üles.”

„Mis sundis sind lahkuma?”

Mees seisis liikumatult. „Küllap seiklusjanu. Pärast ema surma tegi isa, mis suutis, aga miski polnud enam endine.”

Marki hääletoon oli muutunud ja Nicole tajus selles allasurutud nukrust. „Ka minu ema on surnud,” lausus ta.

Mark noogutas. „Sylvie rääkis mulle.”

Hetkeks sügenes nende vahele vaikus.

Mark ohkas uuesti ja naeratas, just nagu meenuks talle midagi. „Ma tegin kõiksuguseid tavalisi maapoisiasju, püüdsin

kala, käisin jahil, aga mu kireks olid mootorrattad. Mudakross. Mida ohtlikum rada, seda rohkem see mulle meeldis.”

„Kas sa viga ei saanud?”

Mark naeris. „Tihtilugu! Aga ei midagi tõsist. Enamjaolt oli tegu murtud pahkluu või roidemõraga.”

Nicole seisis piisavalt lähedal, et tunda Marki naha sooja võrtsikat lõhna. Miski mehe juures tekitas temas õnnetunnet, kuid ta pööras end veidi ja vaatas üles tähistaevasse. Tsikaadid siristasid ja puuvõrades sahistasid öölinnud. Mark oli astunud sammu eemale ja Nicole märkas, et pikk kasv andis mehele ameeriklaste filmides nähtud nõtkete liikumisviisi, lõdvestunud kõnnaku, millest õhkus sundimatust ja enesekindlust.

„Õeldakse, et mai on Hanois viimane kevadkuu, aga täna õhtul on nii soe, nagu oleks juba suvi. Kas sa eelistaksid pigem tuppä minna?” küsis Nicole.

„Sellisel õhtul nagu täna?”

Nicole tundis kergendust ja puhkes naerma. Mehe lühikesed helepruunid juuksed olid kergelt laineis ja läikisid nüüd kuldselt. Keegi oli tõrvikud süüdanud ning leekide valgus hubises Marki näol ja juustel.

„Kus sa peatud?”

„Métropole’is Boulevard Henri Rivière’il.”

Sel hetkel ilmus uuesti Sylvie ja vedas Marki minema. Kui mees oli läinud, tajus Nicole tema puudumist, ja vaatamata ringisagivatele inimestele näis aed tühjana. Talle meenus üks nende koka Lisa lemmikütleri: „*Có công mài sất có ngày nên kim.*” Kui rauatükk piisavalt kaua lihvida, saab sellest nõela. Ehkki Lisa oli prantslanna, kõneles ta küllalt hästi vietnami keelt, et turul sisseoste tehes hakkama saada, ja tsiteeris uhkusega vietnami kõnekäände. „Ehk on nüüd ka minul aeg end veidi lihvida,” mõtles Nicole, kui muusikud mängima hakkasid. Ja ühtlasi õhtu tantsides mööda saata.